

Cindy en Nele van Netwerk tegen Armoede

“Onderwijs is de motor om de armoedecirkel te doorbreken”

Hoe je het ook draait of keert, een op de zeven Vlaamse gezinnen leeft in armoede, reken een op de vijf als je de kinderen erbij telt die een hoog risico hebben om in armoede te vervallen. Onderwijs kan mensen uit armoede halen. Nele Schroyen en Cindy Van Geldorp van Netwerk tegen Armoede doen ons een andere bril opzetten om naar armoede te kijken en reiken handvaten aan.

Cindy is ervaringsdeskundige, Nele is de onderwijspecialist van Netwerk tegen Armoede.

Cindy: We groeperen 58 verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen. We proberen op alle vlakken heel participatief te werken en te polsen waar mensen in armoede tegenaan botsen. Als Netwerk bepalen we zo onze standpunten en nemen we adviezen mee naar het beleid. Langs de andere kant vertalen we wat er vanuit het beleid komt naar de verenigingen en mensen in armoede.

Nele: Onderwijs is een grote prioriteit voor het Netwerk. Hoewel onze detachering vanuit het Ministerie van Onderwijs en Vorming weggeval- len is, blijven we hierop inzetten. Voor verenigingen en mensen in armoede is onderwijs een belangrijke hefboom om uit armoede te geraken. Voor mij persoonlijk was de overtuiging om dit werk te doen dat ik geloof dat onderwijs een motor kan en moet zijn voor sociale mobiliteit. Om de vicieuze armoedecirkel te doorbreken.

TEKST
Christof De Mol

FOTO
Jan Locus

“Bekijk elkaar als mens. Probeer anderen te behandelen zoals je zelf zou behandeld willen worden.”

Cindy Van Geldorp, ervaringsdeskundige Netwerk tegen Armoede

“Scholen doen ouderwandelingen, huis- en stoepbezoeken omdat ze plots een groep ouders niet meer bereiken, of net omdat ze die reflex al hadden. Dit moeten we zeker vasthouden.”

Nele Schroyen, onderwijsspecialist Netwerk tegen Armoede

» **Waar situeren de problemen zich op vlak van armoede in en rond onderwijs? En kan er ook bij onderwijzend personeel een probleem zijn?**

Nele: Alleenstaande ouders verzeilen vaker in armoede. Dat lijkt me in onderwijs ook mogelijk, al is daar het probleem eerder tijdelijk. Armoede is vaak langdurig en over generaties heen een probleem.

Cindy: Het gaat voor mij meer over de kijk van de leraar op armoede. We horen veel ervaringen van onze jongeren binnen de verenigingen. De afstand is heel groot, omdat jongeren vaak het gevoel hebben dat de leraren die niet in armoede leven hun situatie niet zo goed begrijpen. Iets durven vragen aan je leraar, als je al negatieve ervaringen hebt, kost dan veel tijd en energie. Ook al wil die leraar vaak wel moeite doen.

Nele: Dat geldt ook voor de ouders. In de campagne Kleine Kinderen Grote Kansen¹ hebben we hard gehamerd op de oefening om eens een andere bril op te zetten, bv. via de 12 brillen van Baldwin Van Gorp (professor journalistiek KU Leuven). Het is zeker de moeite waard om de oefening² te doen met je schoolteam. Iedereen functioneert met zijn eigen referentiekader, daarvan moet je je bewust zijn als leraar. Ben je

bereid als leraar om die andere referentiekaders te (h)erkennen en te leren hoe je dat moet doen of wat dat betekent? Kan ik door een andere bril naar een ouder of kind kijken? Het maakt echt het verschil. Er worden met die campagne stappen vooruit gezet waardoor leraren en lerarenopleidingen daarop inzetten.

Hoe doe je dat, zo'n andere bril opzetten?

Nele: Een klassieker is de vraag aan alle kinderen om iets mee te brengen van thuis. Jou lijkt het logisch dat iedereen aan een krant of speelgoed raakt. Dat is het nochtans niet. Als je leraren daarop wijst, beseffen ze dat vaak wel. Maar als je die reflex mist, ontstaan misverstanden, krijg je wantrouwen en moeilijkheden die er eigenlijk niet moeten zijn.

Cindy: Terwijl het vaak bepalend is voor leerlingen. Ze voelen zich al van bij het begin van het schooljaar uitgesloten. “Wie heeft wat gedaan tijdens de vakantie?”. De enthousiaste kinderen vertellen honderduit over reizen en spannende uitstapjes. En dan heb je kinderen die weinig of niks kunnen zeggen. De speeltuin, het park ... terwijl dat zeker niet minder waardevol is. Je hoort er dan vaak vanaf 1 september al niet meer bij. Het zijn niet altijd grote acties. Het gaat vooral ook over gelijkwaardigheid. Bekijk elkaar: niet als leraar of ervaringsdeskundige, maar als mens, kijk daar doorheen. Probeer anderen te behandelen zoals je zelf zou behandeld willen worden. Als scholen ouders opbellen of huisbezoeken doen kom je vaak positiviteit tegen, maar ook ouders die de buitenwereld wantrouwen of zich bedreigd voelen. Je moet daar mee leren omgaan. Neem een negatieve reactie allesbehalve persoonlijk. Het is vaak een manier van communiceren die ouders hebben ingebouwd om zichzelf en hun kinderen te beschermen.

Welke goede stappen zijn al genomen?

Nele: De invoering van de maximumfactuur in het basisonderwijs was een hele stap vooruit. Ouders weten op voorhand wat het schooljaar hen gaat kosten. Scholen moeten daardoor ook moeite doen om de schoolkosten binnen de perken te houden. We beseffen dat dit niet altijd makkelijk is. Maar in de beperking toont zich de meester. Vooral in het secundair onderwijs is er nog veel werk aan de winkel, ook daar zijn we al langer vragende partij voor een (gedifferentieerde) maximumfactuur.

Cindy: Werken met brugfiguren werpt ook zijn vruchten af. We zijn heel erg voorstander van brugfiguren met armoede-ervaring, als ervaringsdeskundige of door opleiding. Je merkt dat scholen die werken met brugfiguren makkelijker de connectie maken met kwetsbare ouders en leerlingen. Veel ouders die in armoede leven hebben al negatieve schoolervaringen. Ze zijn wantrouwig of voelen zich minderwaardig, ze missen soms kennis over hoe een school of het onderwijssysteem werkt. Als ouders in de klas welkom zijn, bijvoorbeeld op de eerste schooldag, kan dat voor hen al een groot verschil maken. Kleine aanpassingen die voor iedereen gelden, zijn het minst stigmatiserend. Ouders komen samen in de klas en leggen onderling contact, zien hoe de leraar met hun kind werkt, dat versterkt alle partijen. Het gaat bijvoorbeeld ook over de manier waarop je met de ouders communiceert. Geef al tijdens de kerstvakantie of op het einde van het schooljaar lijsten mee met materiaal dat ze nodig gaan hebben. In januari en in de zomer zijn er immers solden.

Wat kunnen scholen naast vorming nog ondernemen?

Nele: We zien veel scholen door coronamaatregelen volledig overschakelen op digitaal lesgeven om iedereen te bereiken. Dat biedt kansen, maar je riskeert om een bepaalde groep uit het oog te verliezen. Maar we zien veel goede wil: scholen doen ouderwandelingen, huis- en stoepbezoeken omdat ze zich realiseren dat ze plots een groep leerlingen of ouders niet meer bereiken, of ze doen dat net omdat ze de reflex voordien al hadden. Er is nu meer aandacht voor die betrokkenheid en dat moeten we zeker vasthouden. Communicatie is superbelangrijk. Je moet laagdrempelig en open communiceren met aandacht voor iedereen. Onze brochure ‘Maak je sterk tegen armoede op school’³ geeft heel wat handvaten. Maar vooral armoedegevoeligheid is belangrijk: probeer te kijken, niet meteen te oordelen, en ga op zoek. Waarom heeft een kind niet bij wat je vroeg? Geef extra aandacht. Neem vorming over armoede expliciet op in je zorgbeleid. We horen nog te veel verhalen van leerlingen die in bepaalde zorgtrajecten geduwd worden of in buitengewoon onderwijs verzeild raken. Dat zorgt voor conflicten en het belemmert de schoolcarrière, zeker als dit in de basisschool al bepaald wordt. Ook CLB's kunnen hier-

in een belangrijkere rol spelen. Scholen trekken soms pas aan de alarmbel als ze niet meer weten wat ermee te doen.

Nele: Het Netwerk en onze 58 verenigingen bieden een waaier aan vorming, lokaal en bovenlokaal. Voor scholen is het meest interessante om met een lokale vereniging te werken hiervoor. Ontdek ons aanbod via onze website en stel ons de vraag!

Heel wat scholen kampen met onbetaalde schoolfacturen. Wat is een goede aanpak?

Nele: Werk in elk geval niet met incassobureaus. Een kei kan je niet stropen, je winst is miniem, en incassobureaus verergeren vaak de problemen van het gezin. Bovendien zet het de relatie tussen ouder en school (en kind) heel erg onder druk, terwijl een goede relatie net erg belangrijk is voor de ontwikkeling van het kind. In het basisonderwijs zijn er minder problemen sinds de maximumfactuur. Maar we stuiten nog op scholen met onduidelijke kostenposten op de facturen, scholen zonder afbetalingsplannen. Onze verenigingen kunnen vaak bemiddelen en helpen zo de school en de ouder. Maar daar mag het niet van afhangen natuurlijk, want we horen niet alles. Ook extra kosten wegen soms zwaar door: nog snel aan de schoolpoort 10 euro vragen, dutjes-taks, reftergeld onder de middag. Scholen krijgen te weinig middelen daarvoor en moeten dit op de ouders afwentelen.

Cindy: Kosten van voor- en nabewaking zijn een grote zorg voor ouders. Het is een heuse opdracht om de kosten te beperken om het einde van de maand te halen. Een nabewaking op woensdagmiddag kost mij 20 euro. Op woensdag werken kost me 80 tot 100 euro per maand. Onhaalbaar voor veel ouders.

1. www.grotekansen.be
2. ‘Weg van het Stigma, hoe kunnen we anders communiceren over kinderarmoede’ kan je downloaden op www.kbs-frb.be
3. www.netwerktegenarmoede.be > thema Onderwijs

Samen tegen armoede

Een armoedebeleid voeren, dat doe je niet alleen als school. Nele: Als je school in een Lokaal Overleg Platform (LOP)-gebied ligt, kan het LOP meewerken. Daar kan je ook als vakbond je inbreng doen. Het kan een hulp zijn als de school een idee heeft van de sociale kaart in de omgeving van de school. Naast het OCMW of het CAW, kan je ook de sociale kruidenier of lokale vereniging waar armen het woord nemen aanspreken. Zo vorm je samen een opvangnet. De vakbond is een partner om mee aan de kar te trekken voor structurele oplossingen en beleidsvoorstellen die het verschil kunnen maken. Een kostenbewust beleid en degelijk zorgbeleid zal deel uitmaken van de inspectie, dus ook zij kunnen zeker een rol opnemen, zoals een breed gamma aan ouders aanspreken, niet enkel de evidente ouders die door de school naar voren geschoven worden. Lerarenopleidingen hebben ook een taak in het focussen op de aandacht van een stagiair voor de ontwikkeling van kwetsbare kinderen. Het is een ‘work in progress’.

Wil je namens het COV in het LOP-gebied (<https://www.agodi.be/lop>) van jouw school een lans breken voor het personeel en tegen armoede? Contacteer ons via cov.basis@acv-csc.be